

PINTORS DE LA NOSTRA TERRA

CASTELLÓ - SEGLES XIX I XX

JOSEP J. PRADES BARBERÀ
TUTOR: JOSE JUAN SIDRO TIRADO

Projecte Final de Grau - Curs 2024-2025

 **UNIVERSITAT
JAUME I**
Universitat per a Majors

INDEX

	Pag.
Introducció – Motivació.....	3
Aproximació Històrica	4
La Pintura a Castelló	6
Juan Bautista Carbó	8
Gabriel Puig Roda	10
Vicent Castell	12
Emilio Aliaga	14
Francisco Perez Dolz	16
Juan Bautista Porcar	18
Ramón Paus	21
Rafael Sanchis Yago	22
Juan Bautista Adsura	24
Godofredo Buenosaires	26
Rafael Guallart	27
Tomás Colon	29
Pedro Vilarroig	31
Francisco Vidal Serrulla	33
Ximo Michavila	36
Eustasio Flors (Tasio)	39
Luis Prades	41
Daniel Traver Griñó	43
Beatriz Guttman	45
Juan Garcia Ripollés	47
José Mingol	49
Francisco Puig	51
Pilar Dolz	53
Lorenzo Ramirez	55
Bibliografia	57

INTRODUCCIÓ – MOTIVACIÓ

Des que vaig començar els meus estudis a La Universitat de Majors sempre m'he sentit atret per la història de l'art en general i de la meua ciutat en particular. Castelló, amb la seua rica herència cultural i artística, ha sigut un punt de referència en el desenrotllament de l'art. El meu interès pels pintors de Castelló de finals del segle XIX i principis del segle XX sorgix de la necessitat de comprendre'ls un poc millor i com van reflectir i van respondre als canvis socials, polítics i culturals del seu temps.

Fullejant l'estiu passat un llibre editat per FACSA que parlava sobre esdeveniments, patrimoni, costums i personatges, vinculats d'una o altra forma amb Castelló durant els últims 150 anys se'm va ocórrer que serie una bona idea com a treball de fi de curs fer una semblança de pintors i escultors de Castelló dels segles XIX i XX, de manera que vaig anar recollint informació sobre una sèrie d'artistes que, bé perquè conec la seua obra, com es el cas de Vicent Castell, Puig Roda, Porcar o Ripollès; o també per una qüestió d'afinitat i identificació, perquè jo vaig nàixer i em vaig criar al carrer Pintor Castell i prop del carrer Vilarroig, del que després de molts anys vaig saber que va ser un important pintor de Castelló. En altres cassos em sonava el seu nom, però no coneixia la seua obra, la qual cosa va fer que m'interessara per ells i a uns altres els he triat perquè vaig tindre l'ocasió de conèixer-los personalment com ara Paco Puig, Vidal Serrulla o Tasio.

Em motiva saber com els nostres artistes locals, sovint menys coneguts que els seus contemporanis en altres comunitats, van aportar la seua visió i el seu talent a l'escena artística nacional. He intentat saber un poc de la seua vida i que hi ha darrere de les seues obres, les seues tècniques i els temes que van triar representar, així com l'impacte que van tindre en la comunitat artística de la seua època.

A més, considere que aquest treball no sols em permetrà aprofundir en l'estudi de la pintura, sinó que també m'ajudarà a connectar amb les meues arrels i a valorar el patrimoni cultural de Castelló. A través d'aquest projecte, espere contribuir a la difusió del coneixement sobre aquests artistes i el seu llegat, i potser inspirar a uns altres a apreciar la riquesa de l'art local.

En resum, la meua motivació per a aquest treball radica en la passió per l'art, el desig d'aprendre i la intenció de retre homenatge als pintors de Castelló que, amb la seua creativitat i dedicació, han deixat una petjada inesborrable en la història de l'art.

APROXIMACIÓ HISTÒRICA

Durant la guerra de la Independència, Castelló va ser assetjada en 1811 per tropes franceses, comandades pel mariscal Suchet, que no van abandonar la vila fins a 1814. Durant l'ocupació francesa, Castelló va ser incorporada a la Prefectura de Guadalaviar Baix, la capital del qual era València. Durant el Trienni Liberal, en 1822 Castelló passa a ser capital de la província homònima, però en 1823 aquest projecte queda oblidat fins a l'any 1833, quan Javier de Burgos, crea l'actual divisió provincial espanyola, on Castelló passa a ser capital de la província del mateix nom.

Guerres Carlistes.

Ramon Cabrera "El tigre del Maestrat", va ser el principal comandant de l'exèrcit Carlista en la zona de Castelló

En 1837, durant la primera guerra carlista, la vila, que és partidària dels liberals, és assetjada per l'Exèrcit carlista els dies 7, 8 i 9 de juliol, provocant l'alçament d'una nova muralla per a protegir la vila. Els successius setges ocorreguts durant les diferents Guerres Carlistes no van permetre derrocar la muralla fins a 1882. A causa de la resistència de la ciutat davant els diversos setges carlistes, la reina regent Maria Cristina i les Corts espanyoles, van atorgar el 6 de novembre de 1837 a Castelló de la Plana el títol de fidel i lleial ciutat, al costat d'un nou escut d'armes que seria finalment aprovat el 15 de febrer de 1843.

Creixement econòmic i urbà.

El cultiu del taronger ha sigut el motor tradicional de l'economia castellonenca. Va ser a partir de 1882, quan la ciutat va poder comportar-se d'acord amb el seu nou rang. Anys abans, en 1802, es va acabar el nou Camí reial de València a Barcelona, i es va construir el nou Camí de la Mar. En 1862 va arribar el ferrocarril de València i en 1868 el de Barcelona. En 1888, s'inaugura el ferrocarril, conegut popularment com "La Panderola", que uniria la ciutat amb el Grau i després amb Almassora, Vila-real, Borriana i Onda. Un any abans, la ciutat superava ja els 25.000 habitants. Però el veritable motor del progrés econòmic, no va vindre fins a principis de segle, quan Vila-real va decidir començar a cultivar taronges, estenent-se el seu cultiu ràpidament per tota la comarca.

Amb la desamortització eclesiàstica desapareixen els convents de la ciutat, desapareixent el nucli cultural que durant segles havia romàs a la ciutat.

El nomenament com a capital de província i la fi de les guerres carlistes, van motivar un gran auge constructiu, construint-se en 1861 el Parc Ribalta, en els terrenys de l'antic Cementeri del Calvari; en 1881, l'Hospital Provincial, obra de l'arquitecte Manuel Montesinos, el mateix arquitecte que en 1887 va construir la nova presó i la nova Plaça de Bous. En 1894, es va inaugurar el Teatre Principal, construït per l'arquitecte Godofredo Ros de Ursinos, en 1913, l'arquitecte Francisco Tomás Traver va construir el nou Institut de l'Estat, i es va començar la urbanització del barri de "l'Armelar". En 1891, comencen les obres del nou port en el Grau, propiciades per la creixent exportació de cítrics, ceràmica i garroferes. Amb el segle XIX va començar el renàixer cultural de la ciutat, es va crear l'Ateneu Obrer, el Casino d'Artesans, es van iniciar diverses excavacions arqueològiques, es va donar un fort impuls a la ceràmica decorativa, van nàixer nous artistes, bandes i

cors de música i finalment es va fundar el Cercle Artístic i Literari. També va ser l'època del naixement del periodisme a la ciutat, amb periòdics com "Heraldo de Castellón" i revistes com "Ayer y Hoy". A principis del segle XX, en 1910, la ciutat aconseguia els 32.000 habitants, amb la consegüent expansió urbana, que en 1925 ja arribava al límit de les vies del ferrocarril. Amb la inauguració eixe mateix any de l'Embassament de Maria Cristina, el cultiu de la taronja va arribar a la seua màxima expansió. En 1924 es va proclamar a la Verge del Lledó patrona de la ciutat, coronant-se el 4 de maig d'eixe mateix any en l'actual Plaça de la Independència. Junt amb Sant Cristòfol, nomenat patró en 1703 i Sant Blai, nomenat en 1717, és una dels tres patrons de Castelló.

Guerra Civil i franquisme.

Amb l'arribada de la Guerra Civil en 1936, la ciutat va passar al bàndol republicà, fins a l'any 1938 en què van entrar les tropes franquistes a la ciutat. En 1936, l'Ajuntament ordena l'enderrocament de l'Església de Santa Maria, amb el pretext d'iniciar una expansió urbana en el centre de la ciutat. Les obres de reconstrucció de la nova Església no van culminar en la seua part principal fins a 1999, donant-se per acabades en 2009. Entre les dècades de 1930 i 1960, la ciutat va aconseguir els 60.000 habitants. Després de la guerra, es van dur a terme una sèrie de reformes urbanes interiors, així en 1947 es va construir el Mercat Central en la Plaça Major, la urbanització de "L'Hort dels corders" i la creació de la Plaça Cardona Vives, unint el Carrer Colón amb l'Avinguda de la Mar. En 1945, es van oficialitzar les festes de la Magdalena, l'acte principal de les quals era la tradicional "Romeria de les Canyes", que continuava recordant la llegenda de «la baixada dels habitants del Castell de la Magdalena a la Plana», a la qual es van afegir diversos actes festius. De 1960 a 1981, la població es va duplicar, superant els 126.000 habitants, que es van instal·lar en els més de 100 grups de població dispersos que es van comptabilitzar eixos mateixos anys. En 1960, es va crear la diòcesi de Segorb-Castelló, convertint-se per primera vegada en la història en seu diocesana i la seua Església Major en Catedral. En 1961, es va inaugurar en el Grau una important refinera de petroli, i 10 anys després es va construir una central elèctrica de cicle combinat. Les dècades de 1960 i 1970, van ser d'una gran catàstrofe urbanística, es van derrocar diversos monuments, es va construir en altura en el centre històric i no es va construir cap zona verda.

Actualitat.

Amb la recuperació de la democràcia, la ciutat va experimentar un notable creixement econòmic, demogràfic i urbà, la indústria ceràmica i la construcció van viure una època de prosperitat, van arribar a la ciutat immigrants estrangers, procedents majoritàriament de Romania, el Marroc i Colòmbia, superant la ciutat en 2004 els 166.000 habitants; la ciutat va començar a créixer cap a la marjaleria, es van construir rondes de circumval·lació i es van soterrar les vies de ferrocarril i el riu Sec.

LA PINTURA A CASTELLÓ EN ELS SEGLES XIX I XX

La pintura a Castelló durant els segles XIX i XX va estar marcada per una evolució constant, que va reflectir tant les transformacions socials i polítiques del moment com la influència dels corrents artístics nacionals i internacionals. En aquest context, diversos pintors castellonencs van destacar pel seu talent i la seua contribució al panorama artístic de la comunitat i del país.

Segle XIX:

Al llarg d'aquest segle, la pintura a Castelló va estar influenciada pel Romanticisme, el Realisme i, més tard, per les primeres incursions en el Modernisme. Els canvis socials i polítics a Espanya, amb l'arribada de la Revolució Industrial i les guerres, van ser reflectits en les obres de molts artistes locals. A més, l'arribada de la fotografia a la fi del segle XIX també va influir en la pintura, ja que molts artistes van començar a experimentar amb noves tècniques i estils, buscant una major expressivitat en les seues obres.

Un dels pintors més representatius d'aquesta època a Castelló va ser **Francisco Pérez Dolz** (1846-1910). La seua obra es va centrar principalment en la pintura de retrats i paisatges, destacant per la seua gran tècnica en la representació de la llum i l'atmosfera. Pérez Dolz es va formar en la Reial Acadèmia de Bella Arts de Sant Carles de València i va ser un dels principals referents de la pintura acadèmica a la ciutat.

Segle XX:

El segle XX a Castelló va estar marcat per una major llibertat creativa, en la qual es va donar cabuda a moviments com el Modernisme, l'Impressionisme i l'avantguarda. Durant aquest període, diversos pintors locals van contribuir a l'enriquiment de la tradició pictòrica, tant a nivell nacional com internacional.

L'Escola de Belles Arts de Castelló també va jugar un paper fonamental en la formació de nous artistes, promovent la creativitat i la innovació. Al llarg del segle XX, molts pintors emergents van començar a explorar diferents tècniques i estils, des del surrealisme fins a l'informalisme.

Un dels artistes més destacats d'aquest segle va ser **Vicent Castell** (1881-1961), pintor i gravador que es va formar en la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles a València. Influenciat pel Modernisme, el seu estil es caracteritza per la incorporació d'elements decoratius i una gran sensibilitat a l'hora de tractar el color. Castell va tindre una important projecció internacional, participant en exposicions en ciutats com París, Buenos Aires o Londres.

Un altre pintor rellevant de l'època va ser **Rafael Sanchis Yago** (1879-1960), conegut pel seu estil entre l'impressionisme i el postimpressionisme. La seua obra es va distingir per la representació de paisatges i escenes urbanes de Castelló, reflectint una visió particular de la ciutat i els seus voltants. A través dels seus pinzells, Sanchis Yago va mostrar una profunda connexió amb el paisatge mediterrani, utilitzant el color per a transmetre sensacions de llum i atmosfera.

Gabriel Puig Roda (1893-1975) també va ser un referent important de l'art a Castelló, destacant per la seua labor en el camp de la pintura, l'escultura i el gravat. La seua obra va abastar des del retrat clàssic fins a la interpretació de la realitat a través d'un estil més contemporani i expressiu. A més de la seua faceta com a creador, Puig Roda va exercir un paper fonamental en l'ensenyança de l'art, sent un mestre per a moltes generacions d'artistes.

Juan Bautista Porcar (1888-1962), va ser un altre gran exponent de la pintura castellanenca, conegut pels seus paisatges i escenes costumistes. La seua tècnica, que combinava el detall minuciós amb un tractament de la llum molt característic el va convertir en un pintor de gran rellevància en la història de l'art de Castelló.

El segle XX també va veure el sorgiment d'altres artistes que, com els esmentats, no sols van representar el paisatge castellanenc, sinó que, al mateix temps, es van acostar a corrents artístics internacionals, enriquint-se dels moviments que marcaven l'avantguarda artística europea.

En resum, la pintura a Castelló durant els segles XIX i XX va ser un reflex dels profunds canvis socials, culturals i estètics de l'època. Artistes com Francisco Pérez Dolz, Vicente Castell, Rafael Sanchis Yago, Gabriel Puig Roda i Juan Bautista Porcar, entre altres, van contribuir a donar-li una identitat pròpia a la pintura de la província, enriquint el patrimoni artístic i projectant l'art castellanenc més enllà de les seues fronteres.

En aquest recull d'artistes castellanencs a més de pintors, he inclòs a un grup de escultors i ceramistes que considere de gran importància i que han deixat un llegat important amb la seua obra, com ara Juan Bautista Adsuara, Godofredo Buenosaires, Rafael Guallart i Tomàs Colon.

JUAN BAUTISTA CARBO ROVIRA

El 30 de novembre de 1880 mor a Castelló Juan Bautista Carbó Rovira, qui havia nascut en la pròpia ciutat en 1823. Amb vincles familiars amb el morellà Joaquín Oliet, inicia una carrera eclesiàstica en el Seminari de Segorb, que abandona per malaltia.

Posteriorment, sent una clara vocació per la pintura i, instal·lada la seua família a València a causa de la primera guerra carlista, dedica els seus esforços a l'art. Marcat l'objectiu d'aprofundir en aquest camp, és pensionat per la Diputació Provincial de Castelló per a perfeccionar els seus estudis a Roma. La seua trajectòria pictòrica es caracteritza per una nítida especialització en l'art religiós, sent influït per Rafael i Julio Romano, pintor al qual estudia en la seua estada a Itàlia, a més de per el citat Oliet i per un grup de pintors del romanticisme alemany anomenats "nazarenos".

A la seua volta d'Itàlia, on viu durant 10 anys, s'instal·la i es casa a Castelló, on ja roman fins a la seua defunció i desenrotlla els anys més fecunds de la seua trajectòria. En l'actualitat, destacats treballs seus es poden apreciar en la Catedral de Santa Maria i a l'Ajuntament de Castelló, així com en el Museu de Belles Arts, que conserva la producció llegada a la corporació provincial en contrapartida al gaudi del patrocini dels seus estudis.

GABRIEL PUIG RODA

Gabriel Puig Roda va nèixer a Tírig, el 18 de març de 1865. Fill d'una família llauradora, en 1879 va ingressar en la Reial Acadèmia de Sant Carles pel consell dels seus pares i mestres. Més tard, quan ja es planejava la seua tornada al poble per esgotar els pocs fons de què disposava, va atraure l'atenció i va obtindre el mecenatge d'Enrique Bosch, baró de la Casa Blanca, qui va ser el seu primer director comercial i el va ajudar a obtindre el favor de Vicente Ruiz Vila, president de la Diputació de Castelló. Aquesta institució li va permetre estudiar en la Reial Acadèmia de San Fernando, a Madrid. Després, la Diputació el va becar novament per anar a Roma, on es va establir en 1889.

A Roma va perfeccionar la pintura amb aquarel·la, la qual cosa més tard s'apreciarà en la seua obra amb l'influx italià. A l'inici de la dècada de 1890 va obtindre un cert renom en diversos cercles artístics, de manera que li van facilitar la venda de moltes de les seues obres i desenrotllar la seua professió. Després de finalitzar la seua estada en la capital italiana va recórrer el país, especialment les ciutats amb major tradició artística, la qual cosa li va permetre un gran coneixement de la pintura italiana de totes les èpoques. En els seus viatges es mesclen els retrats, paisatges i racons de les ciutats que van conformant la seua obra. En 1893 va tornar breument a Espanya, tornant a Roma en 1894. La seua obra, ja estable i madura, destaca per la doble influència de la pintura de Mariano Fortuny amb uns certs ambients orientals, i l'aire costumista, notablement sota l'influx de la literatura de l'època.

Acabada la seua formació va viatjar a França, on va perfeccionar la seua tècnica virtuosista per a aplicar-la, en el seu retir del nord de Castelló, al costat de la mar Mediterrània, als retrats de tipus populars del seu entorn.

Només cap al final de la seua vida va manifestar una certa tendència a soltar el pinzell, anunciant l'arribada de l'impressionisme a les terres castellonenques, especialment en la col·lecció de dèsset carbonets, aquarel·les i uns pocs olis que es conserven en el Museu de Vinaròs (Castelló). Una part important de la seua obra es pot contemplar en la diputació de València i en la de Castelló. Tornat a Espanya i després del seu pas per Barcelona, es va instal·lar definitivament a Vinaròs, lloc on va morir el 21 de novembre de 1919.

VICENTE CASTELL DOMENECH

El 18 de maig de 1871 naix en Castelló Vicent Castell Domenech. Francisco Avinent, “el Pipa”, descobrix els seus dots per a la pintura, que el porten a l'acadèmia del professor de dibuix Eduardo Laforet, pintor costumista-historicista -avi de l'escriptora Carmen Laforet-. Posteriorment, la Diputació el pensiona successivament per a la “Real Acadèmia de Belles Arts de San Carlos” de València (1893), la de Sant Fernando de Madrid (1895) i la de Roma (1901), segons relata en les seues notes biogràfiques Joan Feliu. A València compta amb el mecenatge de Gaspar Cazador, propietari de l'Hotel Espanya. Distingit amb la medalla de bronze de la IV Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques de Barcelona de 1898 per la seua 'Laparotomia', tres anys després obté la tercera medalla en l'Exposició Nacional de Madrid, amb 'Segadors castellonencs'. També aconseguix la medalla d'or en l'Exposició Regional Valenciana de 1909, amb 'Llauradora', i en 1926 és premiat per l'Associació Valenciana Lo Rat Penat. A Madrid és deixeble de Joaquín Sorolla, qui influïx en el seu ús de la llum. En 1901 es casa amb Dolores Soliva en el Santuari de Lledó, instal·lant la seua acadèmia primer al carrer Sant Vicent, i després al de Cervantes. Per allí passen Juan Bautista Porcar o Rafael Sanchis Yago, entre altres. En 1923 és regidor de l'Ajuntament i en 1928 és nomenat director de l'Escola d'Arts i Oficis.

Malgrat que la seua pintura costumista de temàtica local encaixava molt bé amb els gustos de la societat castellanenca de finals del segle XIX, els últims anys de la seua vida va haver de recórrer a la decoració d'edificis, com la sala d'actes de l'Institut Ribalta de Castelló, i fins i tot a la fabricació de ninots, per a aconseguir la seua subsistència econòmica. Mor el 18 de gener de 1934.

Compta amb un col·legi anomenat Pintor Castell i un institut, l'IES Vicent Castell i Doménech. L'Ajuntament de Castelló li va dedicar un carrer, del Pintor Castell, paral·lel a la Ronda Magdalena, que s'inicia a l'esquena del Mercat de Sant Antoni i acaba en la plaça del Notari Mas.

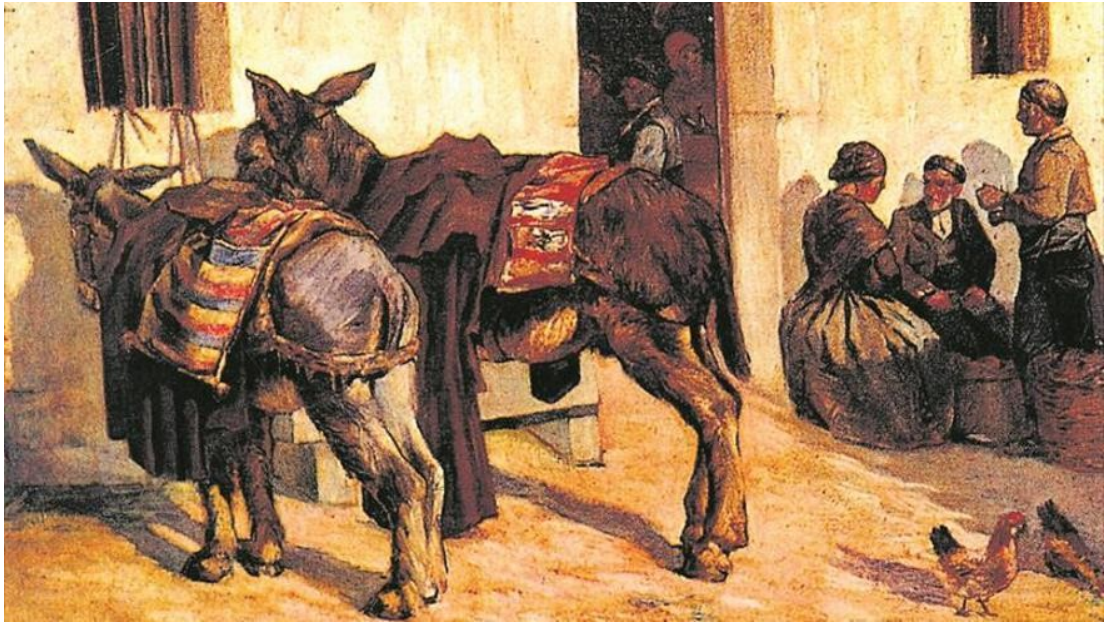

EMILIO ALIAGA ROMAGOSA

Nascut a Castelló en 1876, el pintor Emilio Aliaga Romagosa obté en 1909 la Primera Medalla en l'Exposició Regional de València. Format inicialment a l'Escola de Belles Arts de València, Aliaga conclou els seus estudis a Madrid. Posteriorment, ja convertit en catedràtic de Dibuix, impartix el seu magisteri en diverses ciutats, entre elles a Castelló, València, Girona, Palma, Sòria o Almeria. En el seu pas pel vell institut de Segon Ensenyament de la nostra ciutat fa classes a les aules que havien conegut el seu avi Joaquín, director del centre i professor de Llatí, i el seu pare Pedro, qui al seu torn compta amb una destacada trajectòria política: és regidor a Castelló en la dècada dels 70, després de l'última Guerra Carlista, i ja en 1910, poc després de ser traslladat a València com a professor de Física, és elegit alcalde de la capital del Túria.

Precisament en 1910, Aliaga aconseguirà un nou reconeixement amb la medalla de plata en l'Exposició nacional de l'Ateneu Mercantil valencià, així com un diploma commemoratiu en la mostra de l'I Centenari de la Independència de Mèxic. Les seues exposicions a la nostra ciutat són àmpliament lloades i visitades, destacant els crítics les seues habilitats artístiques com a paisatgista i retratista. Mantindrà al llarg de la seua vida amistat amb altres pintors locals com Ramón Catalán, d'una generació posterior. Mor a València en 1944.

FRANCISCO PEREZ DOLZ

Nascut el 7 de febrer de 1887, el castellonenc Francisco Perez Dolz realitza els seus primers estudis a la ciutat i rep classes de pintura de Vicent Castell Domenech. Amb beques d'estudis de la Diputació amplia coneixements en l'Acadèmia de Sant Carles de València i en la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Ferran. Després, a Madrid es forma en el Museu d'Arts Industrials, on estudia, il·lustra llibres, decora revistes, pinta, confecciona obres de ceràmica i aprén la nova tècnica de Batik, originària de Java. Membre de la Societat Castellonenca de Cultura, publica assíduament en el seu Butlletí. Rep premis nacionals i internacionals de pintura, com la "Medaille d'or" en la "Exposition Internationale des Arts Decó" de Paris.

Els viatges que va realitzar a Anglaterra, França, Alemanya, Holanda i Itàlia a fi de perfeccionar la seua tècnica del dibuix i d'altres arts decoratives, li van permetre conèixer Europa en una època de renovació artística i canvi profund, en la qual començaven a sorgir corrents artístics innovadors com l'Art Nouveau, el Modernisme, etc.

Tot això el va portar a realitzar una extensa producció artística en quasi totes les disciplines, rebent diversos premis relacionats tant amb la Pintura com amb la Música i les Arts Decoratives. Així mateix, va escriure i va publicar nombroses obres sobre didàctica, crítica i anàlisi de l'Art en general, així com teatre i literatura.

A Barcelona fa classes d'Història de l'Art i realitza pintures murals, ceràmica artística i escriu assajos sobre la teoria del color. Compon i escriu poemes simfònics; i amb el llibret d'un drama líric wagnerià guanya el primer premi d'òperes espanyoles, convocat per la Societat del Liceu de Barcelona.

També dirigix una coral i compon l'oratori i poema simfònic "La santa troballa", dedicat a la Mare de Deu de Lledó. Mor a Barcelona, el 2 de novembre de 1958.

JUAN BAUTISTA PORCAR RIPOLLES

Pintor, arqueòleg i escultor, Juan Bautista Porcar Ripollés naix el 8 d'abril de 1889 a Castelló, en la plaça Santa Barbara (hui Isabel la Catòlica), en el si d'una família de llauradors acomodats. De la mà del seu primer mestre, Vicente Castell, aconseguix una beca a l'Escola Sant Carles de València. Després, en 1909, accedix a l'acadèmia de Sant Jordi de Barcelona. De tornada a Castelló en 1914, comença una trajectòria que el porta a ser referent en l'art local.

En 1915 va tornar a Castelló i va fundar l'agrupació "Ribalta", centrada en la pintura natural del paisatge. La seua primera exposició individual la va realitzar a Barcelona en 1927. Després va alternar les exposicions a Espanya amb la seua participació en certàmens internacionals (Venècia, Oslo, París, Buenos Aires).

En 1932 va participar en les excavacions de les pintures rupestres de la cova Remigia en el barranc de "La Gasulla", a Ares del Maestrat i inicia una destacada tasca arqueològica de la mà de Breuïl, Obermaier i Bosch Gimpera, realitzant una col·lecció de calcografies de totes les pintures rupestres de l'escola llevantina del Maestrat castellonenc, que exposarà a Londres, Viena i París, a més d'en tota Espanya, publicant nombrosos articles sobre el tema, en el Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura. Mentrestant, els seus paisatges, caracteritzats pels seus grans cels, adquireixen un creixent valor en el mercat artístic.

Les seues temàtiques preferents eren els *nens* (xiquets que reposaven o realitzaven jocs), els retrats, les pintures rupestres i, sobretot, els paisatges. En la línia del realisme evolucionat, els paisatges de Porcar es distingixen per la justa proporció de la llum, l'estretor dels horitzons enfront de l'amplitud dels cels, la pinzellada solta i el carinyo a la terra en els temes triats (pinedes, marjals, passos a nivell, escenes portuàries).

El seu major èxit el va aconseguir en 1954, en obtindre la primera medalla en l'Exposició Nacional de Belles Arts, per la qual cosa, en els seus últims anys, va gaudir de prestigi. Va comptar amb nombrosos deixebles que van imitar el seu estil. Quan al final dels seus anys, un marxant d'art valencià va voler comprar-li tota la seua obra, Porcar es va negar, responent-li amb ironia: "Quan passava fam en la meua infància haguera volgut que em compraren algun quadre, però ara ja no necessite vendre'ls".

A més, assumix encàrrecs oficials i assaja noves solucions en més de 40 autoretrats. Afectat de cataractes, en els 60 entra en una etapa en què utilitza colors vius traçats amb virulència. Mor el 3 d'octubre de 1974 a Castelló.

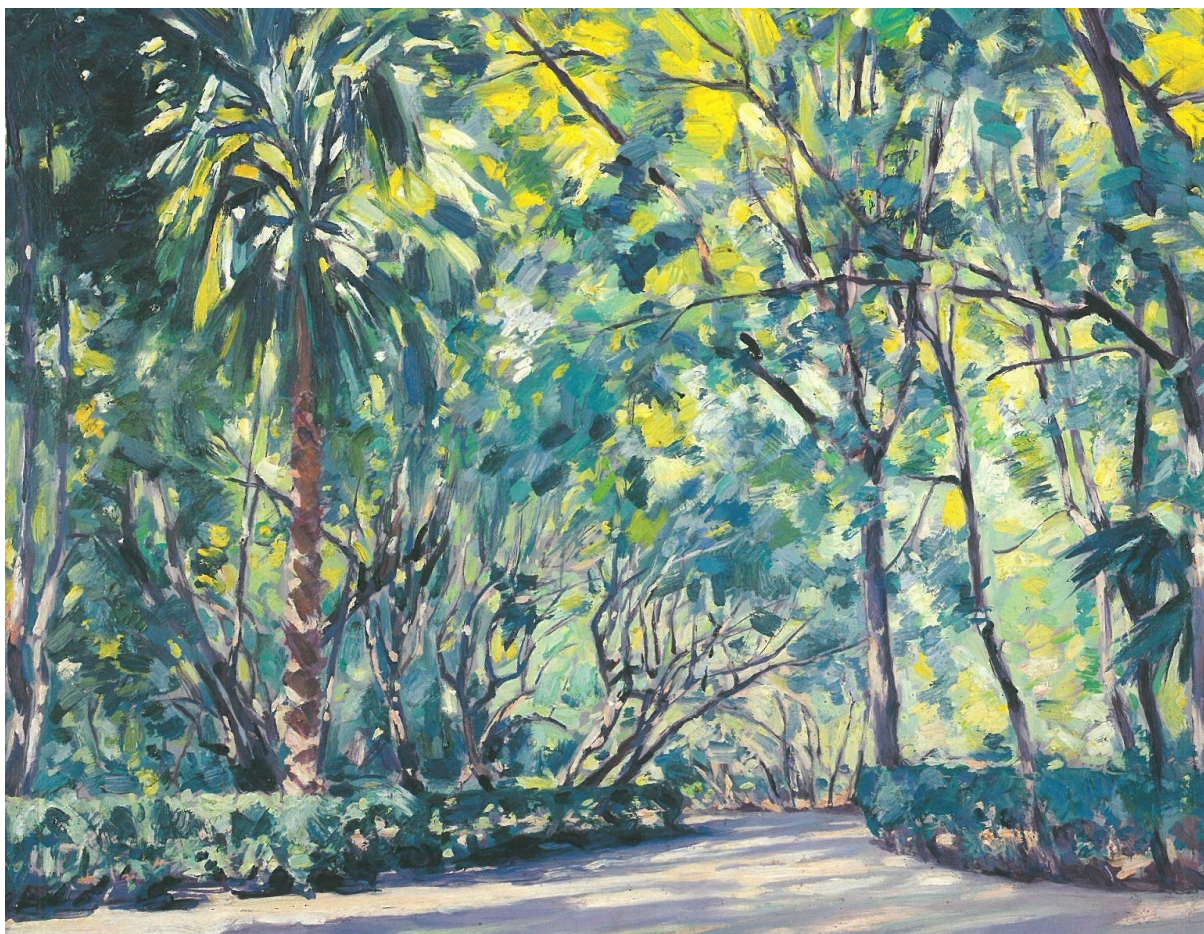

RAMON PAUS ALSINA

Nascut el 5 d'abril de 1889 a Castelló, el pintor Ramón Paús Alsina ja ha conegut en 1913 el guardó del triomf artístic, amb la distinció d'un Diploma de mèrit de primera classe obtingut dos anys abans en l'exposició castellonenca d'Arts i Indústries, a la qual havia presentat un retrat i una peça titulada 'Interior blau'. De xiquet, traslladada la seua família a València és estudiant de Batxillerat i posteriorment de Belles Arts en la Reial Acadèmia de Sant Carles de València, i en la capital del Túria assistix a l'Exposició Regional de 1909.

A la seua ciutat natal viu els estius, estudiant en el taller de Vicent Castell, al costat d'uns altres com Juan Bautista Porcar, Godofredo Buenosaires, Francisco Pérez Dolz o Rafael Sanchis Yago. Si en 1912 exposa a la Sala Parés de Barcelona i el Casino d'Artesans de Castelló, amb els seus amics Aduara i l'aquarel·lista Forés, en aquest 1913 duu a terme una mostra individual en els baixos del Cercle Mercantil. Tres anys més tard exposarà en el seu propi estudi, i la seua vida professional donarà un gir en 1924, en guanyar unes oposicions a la Direcció d'Obres Públiques de Castelló. Passat el temps, Paús tornarà a exposar en 1950, en les festes de la Magdalena, i la seua última mostra tindrà com a escenari, en 1960, la Sala Estil del carrer Trinitat, a petició del seu propietari Àngel Alloza.

Mor en 1974, el mateix any que veu desaparèixer als seus amics Buenosaires, Sanchis Yago i Porcar.

RAFAEL SANCHIS YAGO

Va nèixer a Castelló el 8 de setembre de 1891. Acadèmic de Belles Arts de Sant Carles a València, on a més va exercir com a Catedràtic i director de l'Escola de Sant Carles, des de 1940. Va ser company del pintor Juan Bautista Porcar en l'Acadèmia d'Artistes de Vicent Castell Doménech a Castelló, i després va viatjar amb ell a Barcelona, on es va dedicar a cultivar el paisatge en la línia de Rusiñol. En 1918 va realitzar la seua primera exposició important en l'Ateneu de Madrid, la qual cosa li va permetre conèixer a Sorolla i Benedito, amb els qui va treballar durant un curt període de temps. En les dècades de 1920 i 1930 va viatjar pel continent americà dedicant-se a la pintura de retrats de l'alta societat.

Va ser un pintor famós pels seus retrats al carbó i pastís, d'emotiva idealització. La seua àgil pinzellada i el bon ús dels contrastos de llums i ombres el va portar a dedicar-se també a la il·lustració de llibres. Entre les tècniques que utilitzava per a aquest fi, destaca el seu domini de la raspadura de cera, per a la qual mesclava els pigments i la resina amb cera d'abelles fosa, obtenint un acabat brillant en els seus treballs.

Amb olis va realitzar una sèrie de paisatges espanyols amb uns certs tints tècnics impressionistes alhora que modernistes catalans. Es conserva una col·lecció molt interessant en el casino antic de Castelló, datats a partir de 1940.

En el seu primer viatge a Amèrica, en 1920, va recórrer Buenos Aires, Santiago de Xile, l'Havana, Rio de Janeiro i Nova York. Els retrats de les celebritats del món del cinema en aquesta última ciutat són les seues obres més conegudes. Entre 1920 i 1940 no va deixar de viatjar al continent americà, per la qual cosa moltes de les seues obres es conserven en la Hispanic Society de Nova York.

Va morir a Castelló el 21 de gener de 1974.

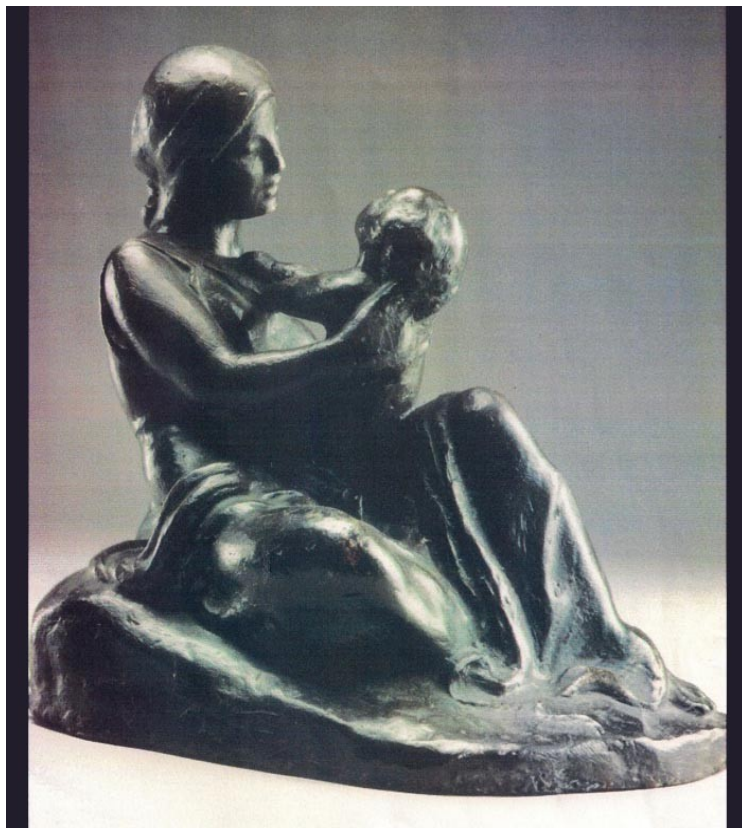
JUAN BAUTISTA ADSUARA RAMOS

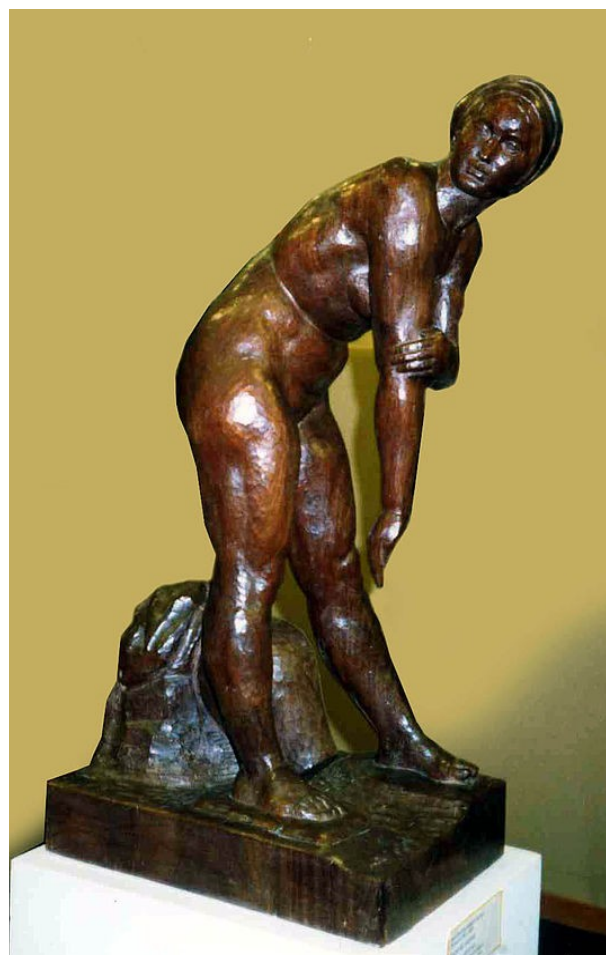
Naix el 31 de juliol de 1893 al carrer Talecons (hui San Francisco), l'escultor Juan Bautista Adsuara Ramos, qui és nomenat Fill Predilecte de la ciutat en 1950. Cal destacar que es forma a l'Escola de Belles Arts de Sant Ferran, pensionat per la Diputació Provincial. La seua trajectòria artística es forja a Madrid i aconsegueix amb rapidesa una gran projecció internacional. En 1922 realitza un periple per diversos països d'Europa, obtenint a l'any següent el Primer Premi en la XVI Biennal de Venècia amb una maternitat titulada 'La càrrega'. En 1924 és guardonat amb la Primera medalla en l'Exposició Nacional de Belles Arts pel seu algeps 'Pietat', obra que adquireix l'Estat per al Museu Nacional d'Art Modern.

Ja consagrat, en 1929 és guardonat amb el Premi Nacional d'Escultura per les seues dos al·legories "Les Arts i Les Ciències" per a adornar la façana del Ministeri d'Educació i Ciència. En 1932 aconsegueix la càtedra de dibuix de vestidures i del natural de l'Escola de Belles Arts de Sant Ferran, per a cobrir la vacant de Julio Romero de Torres, càrrec que no abandona fins a la seua jubilació en 1961. A Castelló deixa nombroses obres, com la seua estàtua de Francisco Ribalta, l'escultura del Perot de Granyana, la 'Dolorosa' de la capella de la sang, el bust de Cardona Vives o la 'Font dels Artistes'. A més participa en la preservació del patrimoni artístic de la província en la Guerra Civil i pren part en el trasllat a Ginebra i posterior retorn a Espanya de les obres del Museu del Prado.

Molt influït per l'escultor Victorio Masclé, de gran expressivitat, la seua escultura presenta una preocupació per formes i volums. En les seues imatges religioses s'acosta més a l'escultura castellana, mentre que en les seues figures femenines i les seues maternitats, són fresques i amb uns plans plens de gràcia. Les seues obres de fusta tallada són exquisides.

Mor el 17 de gener de 1973.

GODOFREDO BUENOSAIRE

Godofredo Buenosaire Vicent, nascut a Castelló de la Plana, el 19 de desembre de 1895, va ser ceramista i també docent, premiat pel seu treball en diferents llocs d'Espanya i Europa.

Si bé la seua faceta professional com a ceramista és la més coneguda, també va ser artista plàstic, i integrant de l'Agrupació Ribalta.

La formació en l'ofici, de llarga tradició a la Comunitat Valenciana, la va realitzar en diverses escoles de Castelló, Barcelona, París i Roma.

Godofredo Buenosaire va començar en el món laboral a l'edat d'11 anys, en una fusteria. Posteriorment, va ingressar com a aprenent en un taller d'art religiós. Després d'una interrupció de tres anys durant la Primera Guerra Mundial en el qual va ser destinat a un campament d'artilleria a València, va aconseguir en 1924 obrir un taller propi.

Va impartir classes de ceràmica en diferents institucions, com l'Escola Sindical de Formació Professional d'Irun, a l'escola de les Fàbriques de L'Alcora i a la fàbrica Porcellanes Bidasoa.

Els premis que va rebre l'artista van ser variats, entre els quals destaquen la medalla de plata que va rebre en l'Exposició Universal de Barcelona de 1929, el Premi de Ceràmica i Vidre del Conservatori d'Arts i Oficis de París en 1923, o les diferents medalles rebudes en la Nacional Decorativa.

Va morir a València el 10 d'octubre de 1974.

RAFAEL GUALLART CARPI

Nascut a Castelló el 28 de juny de 1898, el ceramista Rafael Guallart Carpi és en la seua joventut un estudiant amb gran inclinació per al dibuix i el càlcul. La seua vocació artística el porta a aprofitar el seu pas com a administratiu per una empresa ceràmica per a freqüentar el departament de disseny, convertint-se en un expert en la creació. Assistix a l'Escola Provincial de Ceràmica d'Onda, de la qual més tard serà professor, i passa també per l'Escola d'Arts i Oficis de Castelló amb l'arquitecte Francisco Tomás i el mestre de la pintura Vicent Castell. Ja com a professional de la docència, torna a l'Escola d'Arts i Oficis de la seua ciutat natal, i impartix classes a l'Escola de Mestratge Industrial.

Medalla i títol nacional d'artesa distingit (1973) també dedica els seus esforços i la seua habilitat artística al disseny de les carrosses del Pregó de les festes de la Magdalena durant 30 anys, sense oblidar el disseny de gaiates (sectors 5 i 7 en 1946). En la primera cavalcada, la de 1945, crea tres carrosses: agricultura, indústria i comerç i la de la Reina. Repetirà amb aquesta última en 1947 i 1962, realitzant així mateix una carrossa divuitena i la dels Sants Patrons. A més, també dedica una a les estrelles, imitant una font lluminosa. Del seu llegat formen part entre altres els panells ceràmics dels partits judicials en la plaça de Maria Agustina, les ceràmiques de Lledó o les de la Llotja del Port, sense menysprear els encàrrecs com els realitzats per la família del Marqués de Dos Aguas, que van permetre la seua penetració en el món de l'art ceràmic nacional.

Rafael Guallart va investigar en tot moment amb nous materials per a la realització de les gaiates. Va provar el plexiglàs com a substitutiu del cristall, sense oblidar mai la fusta en la qual mostrava el seu mestratge com a tallista. Va treballar després amb la planxa de metacrilat, que modelava per a obtindre volums i formes suggeridores. Fins que van aparèixer eixos productes màgics com el poliestirè, poliuretà o l'espuma de polipropilè per a arribar al popular porexpan, que ja es treballa amb bisturí i es modela a gust de l'artista. Amb això, Guallart va enlluernar en 1945 amb la gaiata de la plaça de l'Herba, coronada per un simbòlic drac sobre l'escut de la ciutat.

Mor el 28 de febrer de 1975.

TOMAS COLON BAUZANO

Nascut el 30 de novembre de 1903, Tomás Colón Bauzano fa els primers estudis en el seu Castelló natal, i amb eixa base, ja adolescent, es matricula a l'Escola de Belles Arts de Sant Ferran de Madrid. Allí, a la finalització de la carrera, un jurat presidit per Mariano Benlliure li atorga el premi Roma d'escultura, una beca de l'Estat per a residir i treballar en la capital italiana. En viatges posteriors -Grècia, França i Alemanya- amplia els seus coneixements, i al país germànic coincidix amb l'escultor Adsuara, qui ja el acollira a Madrid. De retorn a Castelló, funda l'acadèmia 'Forma' amb Bernat Artola. Casat amb María Bartual en 1932, guanya en aquells dies la plaça de professor de l'Escola Provincial de Ceràmica d'Onda i més tard impartix el seu magisteri a l'Escola d'Arts i Oficis de Castelló. Després de la guerra assaja una incursió en la indústria ceràmica, sense deixar d'atendre els encàrrecs que rep.

El seu impacte en la societat castellonenca és major a partir de la realització de les seues primeres gaiates monumentals. Entre els seus pupils artístics es troben Vida! Serrulla, Ximo Michavila, Tasio, Luis Prades o Alvaro Falomir. En 1948 guanya un concurs de Porcellanes del Bidasoa i es posa al capdavant de la seua secció artística.

En 1952 Tomás Colón es va traslladar amb la seua família a Buenos Aires, de nou a la recerca dels grans espais on tinguera acomodament la monumentalitat de les seues obres. Allí va crear una fàbrica de porcellana artística i ceràmica espanyola, consolidant-se amb el temps com un empresari industrial i allí mor el 27 de desembre de 1994.

En el seu últim viatge a Castelló, dos deixebles es van significar en les seues intervencions públiques. L'acadèmic Luis Prades va recordar que “la seua és una obra de caràcter, dins d'un genuí concepte mediterrani, ja que fins als xicotets formats respiren monumentalitat”. Per part seua, el també escultor Álvaro Falomir va tindre sempre la sensació que el taller del mestre semblava com del Renaixement, en el qual es respirava un ambient de gran qualitat artística i humana. I va afegir: “La seua absència va privar a Castelló d'un magnífic escultor. Per a nosaltres i per a la ciutat tot hauria sigut distint sense la seua marxa. Si tot el seu saber s'haguera concentrat ací, part de la seua obra estaria ara embellint institucions públiques, les nostres places i els nostres carrers...”.

PEDRO VILARROIG APARICI

El 4 de maig de 1914 naix Pedro Vilarroig Aparici enfront del Palau del Bisbe del carrer Governador. Des de xiquet exhibix gran habilitat amb els pinzells i en 1926 ingressa en l'acadèmia de Vicent Castell. Amb només 14 anys, presenta la seua primera exposició en el Casino Antic, i ja molt jove convertix en hàbit la posada en escena de dos mostres pictòriques a l'any. Per la seua progressió, en 1927 la Diputació li concedix una bossa de viatge per a cursar estudis, i consolida els seus sabers en el taller del ceramista Antonio Peiró, a València, encara que el seu gran padrí és el polític i editor José Castelló i Tárrega, qui per al curs 29-30 li aconsegueix una altra beca de la Corporació Provincial que li permet accedir a la Real Acadèmia de Belles Arts de San Carles de València. Amb les millors qualificacions, arriba després a les aules de Sant Ferran a Madrid, on aconsegueix nombrosos premis.

El 28 de novembre de 1938 va contraure matrimoni a València amb l'excel·lent violinista Matilde Aroca. Van fixar la seua residència a Madrid i van tindre dos fills, Matilde Vilarroig, que ha sigut molts anys directora de la Biblioteca Nacional del CSIC i l'enginyer de Mines Pedro Manuel, professor de l'Escola Tècnica Superior i notable compositor.

En 1945 va ser cofundador de l'Agrupació Espanyola d'Aquarel·listes, de la qual va ser Secretari General els primers deu anys. I en 1950 va fundar el Consell Nacional de l'Aquarel·la, que va organitzar quatre grans salons, a Madrid, Barcelona, València i Bilbao. És soci d'honor de totes dues institucions, així com de la Societat Amics de l'Aquarel·la, de Mèxic.

En 1992, la revista Correu de l'Art li va concedir el Premi Nacional com a Millor Aquarel·lista de l'any i del segle XX. Encara que no va practicar el seu magisteri de manera professional, és notori que va contribuir a la formació de gran nombre d'aquarel·listes, de Madrid i algun de Castelló, com Vidal Serrulla, Tasio, i Luis Fabra.

Preguntat, anys després, pel secret del seu èxit va respondre: "cap, el treball i res més. L'estudi de la naturalesa i el color, la lluentor de la llum sobre cada material ..., cap secret. Si potser, haver tingut mestres com Castell i el senyor Porcar".

FRANCISCO VIDAL SERRULLA

Francisco Vidal Serrulla va nèixer a Castelló el 2 de juliol de 1923, en una casa situada en l'actual Avinguda de la Mar, llavors carrer de Fausto Vallés, en els voltants de la séquia major i de la tàpia de l'asil. El seu pare Paco Vidal era un pintor decorador ben considerat en el seu ofici i aficionat, encara que ocasionalment, a la pintura.

En els seus primers anys de vida va estudiar en el col·legi Bisbe Climent i posteriorment en l'Escola Pia. La guerra civil el va sorprendre en plena etapa formativa i va suposar la impossibilitat de seguir amb estudis superiors. Acabada aquesta va haver d'incorporar-se a treballar amb el seu pare en el taller de pintura, però això no va implicar l'abandó de la seua inquietud artística i cultural.

A les vesprades, en acabar el treball, estudiava delineació a l'Escola d'Arts i Oficis, i també per aquests anys va ser deixeble de Tomás Colón i de l'aquarel·lista Pedro Villarroig. També li va influir l'amistat del seu pare amb el Pintor Porcar, amb qui va arribar a tindre una gran amistat.

Des de 1941 va començar a exposar, primer en les mostres d'Educació i Descans, aconseguint, eixe any ja, la primera medalla provincial, amb una natura morta. L'evolució del seu interès i dedicació per l'art el van portar a ser responsable del grup artístic d'Educació i Descans i a l'organització d'exposicions. És en eixa època quan residix a Madrid durant una temporada, assistint allí a classes del "Círculo" de Belles Arts i relacionant-se amb Vázquez Díaz i amb Adsuara. També va visitar esporàdicament Barcelona, on va realitzar una exposició de pintura abstracta en el Cercle Català i va tindre contacte amb pintors com Muñoz i Leonardo Bellés. No obstant això, la seua incorporació a files va truncar aquesta incipient etapa formativa.

En 1952 es va casar amb Genoveva Nebot, matrimoni del qual van nèixer tres fills Carmen, Amparo i Javier. La dècada dels 50 va suposar el compatibilitzar la seua tasca de pintor decorador amb la cada vegada més creixent vocació artística. Va ser en aquesta dècada quan va viatjar a París per a conèixer de primera mà les novetats en pintura.

A principis dels seixanta va abandonar definitivament el seu treball de pintor decorador i es va centrar des de llavors en la pintura artística. En 1960, en les recentment creades Galeries Bernad, va aconseguir el premi d'aquarel·la i eixe mateix any va exposar també a Madrid. En 1961 va exposar a Barcelona, València, Salamanca, Saragossa, i a La Corunya. En 1962 el van premiar en la biennal de Saragossa i en el Saló de Tardor de Palma va obtindre la medalla d'or. En 1963 organitza el I Saló Nacional de pintura contemporània de Castelló. La seua obra també va rebre atenció fora d'Espanya i va exposar 40 de les seues obres a Copenhaguen. En 1965 aconsegueix el premi de la Diputació en l'Exposició Nacional de Sogorb.

En els anys seixanta va participar amb altres intel·lectuals de Castelló en una renovació cultural a la província. Un exemple d'aquesta labor va ser la refundació de l'Ateneu de Castelló des de 1963, del qual va ser secretari, al costat del llavors president, el pintor Luis Prades. Al mateix temps es va dedicar a la docència i la investigació impartint conferències i impulsant les primeres exposicions antològiques de l'època.

En els anys setanta va continuar pintant, exposant i impartint classes de dibuix i pintura en el seu estudi i en el Col·legi dels Escolapis. En 1974 es publiquen dos llibres sobre la seua vida i obra. En 1984 coordina com a secretari la I Mostra de Pintura Castellonenca.

Durant els anys 80 i fins a la seua mort en 1996, va aconseguir la seua maduresa artística. La seua obra apareixia en moltes institucions i col·leccions privades d'Espanya i de l'estranger i al final de la seua carrera havia realitzat quasi 100 exposicions. Com a artista, se'l reconeix pel seu domini de la tècnica, tant de l'aquarel·la com de l'oli. L'any 2011 l'exposició realitzada en el Museu de Belles Arts de Castelló denominada «Vidal Serrulla: la mística del color», el comissari del qual va ser Antonio Gascó, va mostrar de manera extensa la magnitud de la seua obra.

JOAQUIN MICHAVILA ASENSI

Joaquín Michavila Asensi "Ximo", naix a l'Alcora (Castelló) el 21 de gener de 1926 i la seua família es desplaça a València en 1932, on viu fins a 1966. Va cursar estudis de Magisteri i Belles Arts a l'Escola Superior de Sant Carles de València. Acadèmic de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles des de 1975, de la qual va ser elegit president el 14 de febrer de 2006.

Al llarg de la seua vida va entrar en contacte amb artistes com Juan Genovés i Eusebio Sempere. També va formar part del Grup Parpalló entre 1956 i 1961, alhora que ho va ser del Moviment Artístic del Mediterrani durant el mateix període de temps, i posteriorment seria membre del grup "Abans de l'Art" entre 1968 i 1969.

En una primera etapa artística, Michavila s'endinsa en el paisatgisme des d'un prisma expressionista, la qual cosa suposa la representació de paisatges sobris i austers, carregats d'un cert obscurantisme. El període constructivista succeïx a la seua primera etapa i, dins de l'obra de Michavila, és resultat d'un procés d'anàlisi en el qual l'artista va buscar la bellesa artística a través de la raó. Pot considerar-se que el període constructivista més ric es va desenrotllar entre 1967 i 1978, havent-se nodrit d'artistes com Piet Mondrian i Kazimir Maléovich. També van ser font d'inspiració les obres de George Braque i Pablo Picasso, els qui li porten a interessar-se per les formes cada vegada més pures i, per tant, les estructures geomètriques.

Després d'aquest període torna al paisatgisme ecologista amb una sèrie que aconseguirà gran popularitat: El llac. Michavila es trasllada de València a Albalat dels Tarongers, d'on eren oriünds els seus pares, permetent-li entrar en contacte directe amb la naturalesa.

Les seues pintures doten d'una identitat pròpia a l'Albufera, la posen en valor i reivindiquen la seua importància, i tècnicament poden dividir-se, en la majoria dels casos, en un espai inferior que, presidit per l'aigua, arreplega el reflex de tota la riquesa plàstica captada en la part superior, mostrant, a més dels dots tècnics de Michavila, un lirisme que acaba actuant com a fil argumental de la pròpia sèrie.

L'última sèrie en la qual va treballar va començar amb l'arribada dels anys noranta i va ser anomenada "Contrapunt", un terme eminentment musical. Aquesta es va desenrotllar en una estètica tenebrista i tècnicament Michavila va fer ús de la tècnica del collage emprant paper d'arròs japonès.

Mor a Albalat dels Tarongers el 21 d'agost de 2016.

EUSTASIO FLORS MELIA – TASIO

Eustasio Flors Meliá, conegut artísticament com 'Tasio', va nèixer el 29 de juliol de 1928 al carrer Pi i Margall (hui Trinidad) cantonada amb el carrer Salmerón (hui Navarra). Va ser alumne del col·legi Herrero i va estudiar a l'Escola de Belles Arts de Sant Ferran de Madrid des de 1948 a 1953. El pintor castellonenc, l'estil del qual és recognoscible pel domini del color blanc i l'expressivitat de la llum que desprenen les seues creacions, dedica tota la seua vida a l'art. La seua obra abasta des del dibuix fins a la ceràmica, passant per modalitats com la litografia, el gravat o l'escultura. No obstant això i sens dubte, és a través de l'aquarel·la on aconsegueix moure's amb major mestratge i pel que obté el reconeixement de la crítica i el públic.

En la pintura de Tasio s'unix l'aventura amb la melancolia, el sentiment, la inspiració, la devoció per la mediterraneïtat del mitjà que el circumda i una intencionalitat interior que pocs van arribar a veure i que s'establia en el seu caràcter efusiu, comunicatiu i en la seua ànima gran d'home bo, que s'ampliava en les cordials relacions amb els seus familiars i amb els seus amics.

Polifacètic, havia madurat la seua innata habilitat amb el dibuix completant estudis de Belles Arts a València, Madrid i Itàlia. Va reproduir com pocs la llum mediterrània, enlluernadora i repleta de vida, amb gran domini del dibuix i la pinzellada. Pare de set fills, al llarg de la seua vida va desplegar més de cent exposicions per tot el món, malgrat que durant la dècada dels 60 va abandonar temporalment la pintura per a dedicar-se a la fabricació de mobles. A la seua ciutat natal, deixarà una petjada indeleble per l'estima que els castellonencs demostraran a les seues obres.

Mor el 5 de novembre de 2007, després d'una prolongada malaltia.

LUIS PRADES PERONA

El 18 d'octubre de 1929 naix en Castelló Luis Prades Perona, destacat artista de l'avantguarda espanyola de postguerra. Fill d'una família acomodada de Castelló, des de molt jove mostra interès per les arts plàstiques, iniciant la seua carrera sota el magisteri de l'escultor i pintor castellonenc Tomás Colón. Artista prolífic i de relleu nacional i internacional, destinat a convertir-se en referent cultural, a Castelló deixarà obres escultòriques com "La paloma" o "La mano". La seua vocació artística el porta en els seus anys de formació a la companyia i amiatat de Bernat Artola o Juan Bautista Porcar. Amb 21 anys exposa per primera vegada a la Sala Mateo de València, protagonitzant en la seua trajectòria més de 50 exposicions individuals i més d'un centenar de col·lectives.

En 1952, als 23 anys, es troba a París com a becari de l'Institut Francés, establint un gran vincle amb la ciutat del Sena, que en 1993 li concediria la Medalla a l'Art de la Vila de París. Membre del Consell València de Cultura -que li concedix també la seua Alta Distinció-, és acadèmic corresponent de la Real Acadèmia de Belles Arts de San Carles, fundador del grup Parpalló i membre del Cercle Maillol de Barcelona, així com membre d'honor i fundador del Museu d'Art Contemporani de Vila-famés o Premi Nacional de Pintura.

La seua obra s'ha exposat fonamentalment a la província de Castelló i la resta de la Comunitat Valenciana, encara que també ha sigut present a Catalunya (Cercle Maillol), França molt especialment, Portugal i diferents països llatinoamericans

Fundador de la segona època de l'Ateneu de Castelló, que presidix entre 1965 i 1981. Mor el 29 de novembre de 2021 a la seua ciutat natal.

DANIEL APARICI TRAVER GRIÑÓ

El 2 d'abril de 1931 naix a Castelló Daniel Aparici Traver Griñó, que hauria de ser conegut pels seus dos cognoms i per "el Keto". Pintor, humorista gràfic i historietista, s'inicia en el primer d'aquests tres àmbits amb una formació purament autodidacta, i posteriorment regenta una agència publicitària. En la dècada dels 70 treballa per a l'editorial Bruguera, creant els personatges "Bastistet i Olegari, assistents sanitaris", "L'extraterrestre 1x2", "Sam Bory i el Telesfor, cercadors d'or" o "El tonto del poble". En destacar com a il·lustrador en l'editorial barcelonina, la Warner Bros li encarrega la il·lustració dels còmics de "Correcaminos", "El gordo y el flaco", "Porky", "Melquiades", "Bugs-Bunny" i altres. Durant un temps dibuixa per al diari esportiu 'Marca' i publica 'La Història de Castelló a través de l'humor'. La seua obra pictòrica es repartix per mig món, obtenint guardons internacionals. Entre altres, és reconegut amb el Premi Internacional d'Aquarel·la (Barcelona 1986) i el Premi Nacional d'Aquarel·la (Albaida-València, 1988).

Col·laborador habitual de premsa, en els seus últims anys compatibilitza l'aquarel·la amb l'humor, al qual torna impulsat per la Fundació d'Humor Gràfic de la Universitat d'Alcalá de Henares, que passeja el seu art juntament amb el de Mingote, Gila, Forges o Chumy Chúmez, per molts països.

En l'any 1973 va realitzar la seua primera exposició, en la castellonenca galeria Porcar, firmant les seues obres amb els cognoms de la seua mare Traver Griñó. En la mostra, va assajar un procediment matèric de la seua invenció, de ric colorit i accentuada textura que va aconseguir gran notorietat degut, també, al fet que ningú mai va saber desxifrar en què consistia. El secret d'aquesta invenció es va anar amb ell. A l'any següent exposa les seues primeres aquarel·les que van definir ja el seu procediment. A més de l'aquarel·la, també va expressar el seu art amb tinta xinesa i anilines i amb acrílic.

L'acceptació de la seua obra pel públic va suposar la seua consagració que el va portar en una dècada a realitzar sis exposicions a Castelló, una en el Museu d'art Contemporani de Vilafamés, tres a Barcelona i dos a València.

La segona mitat de la dècada dels 80 suposa la seua consagració com a aquarel·lista, en vèncer en una sèrie de concursos nacionals i internacionals, i continuant amb diverses exposicions anuals a la seua ciutat natal i resta d'Espanya, a més de continuar amb les seues vinyetes esportives en premsa, els seus acudits sobre l'actualitat del moment i, més endavant, articles escrits setmanalment per a la premsa de la seua ciutat natal abordant tot tipus de temes. Mor el 17 de març de 2008.

BEATRIZ GUTTMAN GOLDBERGER

De pares vienesos, Beatriz Guttmann Goldberger naix a Castelló el 25 de gener de 1931. D'acord amb les notes biogràfiques arreplegades pel Museu d'Art Contemporani 'Vicent Aguilera i Cerni' (MACVAC), la pintora es doctora en Belles Arts per la Universitat Politècnica de València i és professora de dibuix per l'Institut de Ciències de l'Educació de València, així com tècnic superior en Arts Plàstiques i Disseny (ceràmica-artística). Amb una llarga trajectòria professional en la pintura a nivell nacional i internacional, pren part activa en múltiples activitats relacionades amb l'art i col·labora en iniciatives museístiques. Entre elles, la més destacable és la seua forta vinculació professional i personal amb el propi MACVAC, en el qual assumirà diferents responsabilitats al llarg de la seua vida, com a secretària, directora adjunta i membre de la Junta Rectora. Autora de molts articles monogràfics i estudis com el llibre 'El Museu de Vilafamés: un fet insòlit'. En 1962 exposa la seua primera mostra individual i durant mig segle ja no deixarà de recórrer Espanya, Europa i Amèrica amb diferents exposicions.

La seua obra, en la línia de l'art abstracte, suggerix presències figuratives sobre fons vaporosos. Utilitza generalment camps cromàtics homogenis sense permetre intervencions tonals de tints estranys. Va obtenir moltes distincions al llarg de la seua vida, com el nomenament de Dona de l'Any del 2007 per la ciutat de Castelló. Algunes obres destacades són La petjada de l'ocell, Collage de fulles o Paisatge solitari.

Repartida per museus i col·leccions de tot el món, la seua obra presta especial atenció en els seus últims anys a la ceràmica i el disseny de joies. La seua última exposició la realitza a Benicarló al novembre de 2013. Mor menys d'un any després, el 24 d'octubre de 2014, als 83 anys.

JUAN GARCIA RIPOLLÉS

Juan Garcia **Ripollés** naix a Alzira el dia 4 de setembre de 1932, en un part de bessons que li costa la vida a la seua mare. Als 11 anys ja està a Castelló, on el futur pintor creix aprenent a voler a la naturalesa i als animals. Als 12 anys s'inicia ja com a aprenent en una empresa de pintura industrial, i des d'eixe moment i fins als 20 anys acudix a les classes nocturnes de dibuix a l'escola d'Arts i Oficis Francisco Ribalta de la ciutat. En 1954 es trasllada a París, on viurà durant nou anys. Allí, en 1958, comença a freqüentar el grup de pintors de la Galeria Drouand, i realitza viatges per Bèlgica, Alemanya, Suècia, Itàlia, Grècia i Suïssa. En 1962 exposa en el Museu d'Art Contemporani de Barcelona i en la Caixa d'Estalvis de Castelló. Entre 1963 i 1972 viurà a Sevilla, Còrdova, Chipiona (Cadis) i Cercedilla (Madrid). En 1969, a Nova York, ven tota la seua exposició a "The William Haber Art Collection". En 1972 torna a Castelló, però en 1977 el trobem de nou en Veere (Holanda). En 1980 es publica la novel·la de Manuel Vicent 'Angeles o neòfitos' (Ediciones Destino), la sinopsi de la qual tracta la metamorfosi entre el Beato Ripo i el pintor Ripollés. L'artista se centra en la unió entre la pintura i l'escultura. Des de 2010 residix al Mas de Flors (Sant Joan de Moró).

Després de superar la primera etapa en la qual recrea paisatges de la seua terra mitjançant un expressionisme dramàtic en el qual predominen tons foscos i grisos, l'obra de Ripollés esclata -com el magma primordial de l'Univers en el Big bang- en una explosió de color, candidesa i joiosa creativitat. Amb una certa picada d'ullet picassiana, allunyat del dramatisme del malagueny en obres com el Guernica, aconsegueix un estil totalment personal, desenfadat i alegre.

Sempre abillat amb el seu mocador al cap i una rameta de romer entre les dents, es vana de gaudir de la naturalesa i fer cada dia el que li abellix. Té tres fills: Paloma, Erma i Natalio. A Castelló compta amb nombroses obres repartides per la ciutat.

JOSE MINGOL CLAUSELL

Nascut el 16 d'octubre de 1933 a Almassora, José Mingol Clausell prové d'una família amb sis germans. En morir el seu pare Antonio en 1938, la mare -Remedios- es veu abocada a ingressar-lo al costat del seu germà Vicente en la Llar d'Asilats de Sant Vicent Ferrer, a Castelló. Allí troba com a professor a Francisco Gimeno Barón, qui li impulsa a participar en un concurs d'Educació i Descans, en el qual aconseguix un primer premi de dibuix. La vena artística s'activa i en 1945, ja assisteix a l'Escola d'Arts i Oficis, on aprèn amb l'escultor Tomás Colón. Quan compleix 15 anys, se li concedix una beca de la Diputació i ingressa en 1949 a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Carles, a València. Allí es consolida com artista i obté el títol de professor de Dibuix. Ja en 1956, Paco Alloza li obri les portes de la sala Estil en la seua primera exposició, d'olis i aquarel·les.

En 1959, una bossa d'estudis de la Diputació el porta fins a Madrid; allí creix com un paisatgista. Amb posterioritat, en 1964 participa en el I Saló de Pintura de Castelló i en 1966 aconseguix el primer Premi Nacional de Pintura en el certamen d'Albarrasí. Pintor de l'Ateneu i professor, de la seua paleta eixiran paisatges de Castelló, Almassora o Morella així com les places majors de Vila-real, Llucena o Sant Mateu, entre altres localitats.

Mingol va cultivar tots els gèneres pictòrics, però va pintar sobretot allò que veia amb els seus ulls, pintura del natural, matèria ferma i rotunda. Sempre asseverava que el seu art era conseqüència d'una comunicació directa amb el natural, exempt de complicacions intel·lectuals. Eduardo Codina deia d'ell que era "francament sincer, modern i actual, sense perdre el respecte a la forma", al mateix temps que Gonzalo Puerto, en les seues crítiques en el diari Mediterrani l'elogiava per "guardar en la seua retina la vibració de la naturalesa". I el propi Mingol es mostrava feliç quan declarava la seua sort per veure pintar del natural al seu mestre Gimeno Barón, en aquells dies que van conviure a Aín, escenari de grans obres. Mor el 13 de setembre de 2006 a Castelló.

FRANCISCO PUIG VICENT

Nascut en la capital de la Plana el 27 de setembre de 1934, Francisco Puig Vicent, més conegut com a Paco Puig, obté en 1959 un accèssit en un certamen de la Caixa d'Estalvis de Castelló, la qual cosa li dona accés a una invitació al Primer Saló de Pintura Contemporània de la Diputació. Arrere quedava la seua assistència a classes nocturnes a l'Escola d'Arts i Oficis de Castelló i la seua primerenca participació en un Certamen Internacional de la Casa d'Amèrica a València, com s'arplega en les notes biogràfiques compilades pel Museu d'Art Contemporani Vicent Aguilera i Cerni (MACVAC). En aquest mateix any firma obres com "L'Antiga Pescateria", amb les quals marca una ruptura respecte de la tradició del paisatgisme local. Uns anys després, en 1963, és seleccionat per a participar en el XIII Saló de Tardor de Palma. Apassionat per la música, en la dècada dels 80 impulsa la creació del Grup Maig, juntament amb Pepe Falomir, Mario Navarro, Ferran Forcada, Enrique González, Marcial Vicent, Leopoldo Adanero, Cristóbal Bou i Montañés. En el pla pictòric pren part en mostres temàtiques com 'Sis pintors de Castelló' (itinerant per Mèxic) o 'Pintors Valencians' (Museu d'Art Hispànic Contemporani de San Francisco, als EUA). A més, a Castelló realitza el mural 'Fossar de naus' per al Museu a l'aire lliure de Castelló.

De personal expressionisme en el qual forma i cromatisme es contrasten fins límits insospitats. En la seua obra s'aprecia la influència de les "pintures negres" de Goya, que li fan submergir-se en les aigües del món interior. Referents més pròxims són Van Gogh i Gauguin, tant per la seua tècnica com per la profunditat psicològica. Puig pinta personatges emmascarats i caricaturescos. La màscara es convertix en l'expressió d'allò amenaçador i desconegut que reflectix la ironia sobre la condició humana. Mor el 16 de gener de 2018.

PILAR DOLZ MESTRE

Nascuda el 16 d'abril de 1945 a Morella, des de molt jove destaca en el dibuix i la pintura, i al cap dels anys les seues obres recorreran nombrosos països, sent també promotora d'exposicions i actes culturals i socials en clau reivindicativa.

Cursa els estudis de dibuix i pintura a l'Escola Massana i a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, així com estudis de gravat, litografia i xilografia a l'Escola d'Arts i Oficis, secció Arts del Llibre de Barcelona, així com en Urbino, Peruggia i París.

Una de les fites de la seua trajectòria se situa al desembre de 1974, quan s'obrin per primera vegada les portes de la seua galeria «Canem», un espai d'art contemporani a Castelló en el qual es visualitzaran els principis d'avantguarda i compromís que caracteritzen a la seua directora. No en va la defensa dels drets de la dona i de les llibertats polítiques són dos dels cavalls de batalla al llarg de la seua vida: és cofundadora del Col·lectiu Feminista de Castelló i partícip del Grup de Dones dels Ports així com del Grup Adona't.

Creativitat i domini de la tècnica són alguns dels signes distintius d'una artista que simplifica la seua tècnica a la recerca del seu propi llenguatge, mostrant en els valors plàstics de la seua obra "una actitud disciplinada, perseverant i reflexiva", segons s'arreplega en les seues notes biogràfiques en el Museu d'Art Contemporani Vicent Aguilera i Cerni (*MACVAC) de Vilafamés. Les seues obres es troben en espais museístics com el Sant Pius V de València, la Biblioteca Nacional de Madrid o la Biblioteca Sormani de Milà, així com en diverses institucions i col·leccions. El mes de gener de 2001, Pilar Dolz Mestre rep el Premi Alfons el Magnànim. És un dels reconeixements a una carrera prolífica com a gravadora i galerista d'art.

LORENZO RAMIREZ PORTOLES

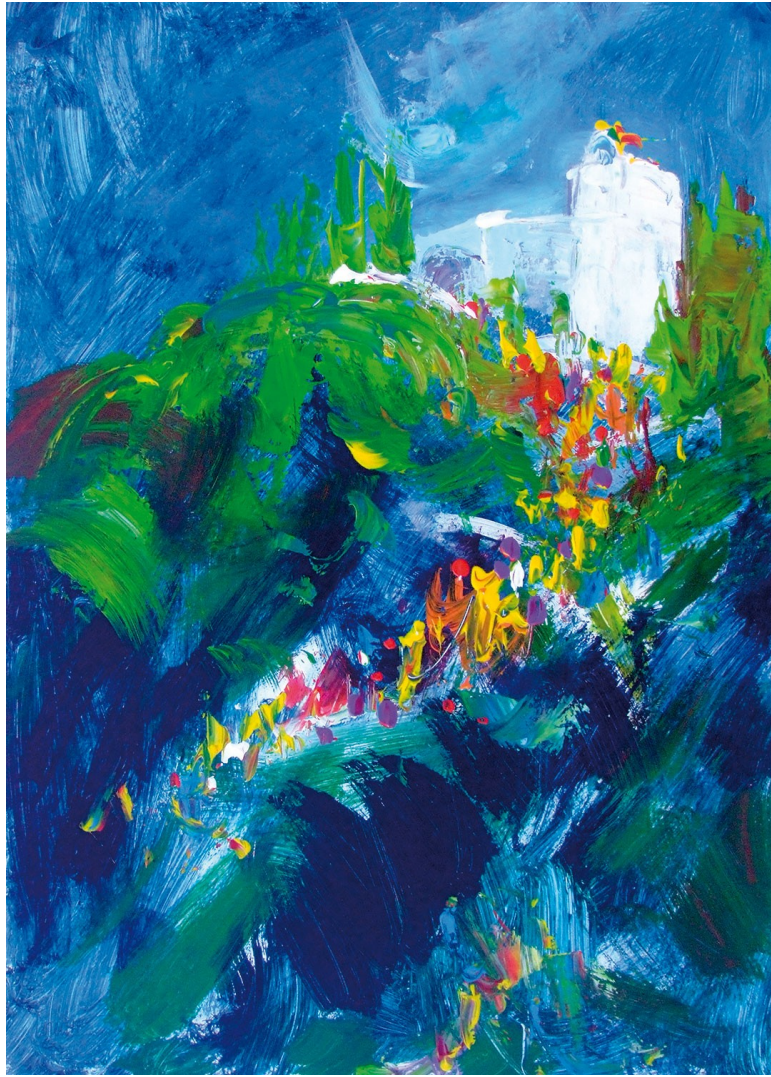
Nascut a Borriol en 1952, Lorenzo Ramírez Portolés es convertirà en les últimes dècades del segle XX i les primeres del XXI en un dels artistes més característics en la seua vinculació amb les festes de la Magdalena. Dibuint i pintor, explorador dels seus propis límits, la seua trajectòria pictòrica viatjarà des del figurativisme a l'abstracció amb moltes estacions de pas, però sempre amb el costumisme entre els seus temes preferits i les festes fundacionals de Castelló en l'objectiu de la seua retina.

Arribarà a ser nomenat Gaiater de l'Any, després de múltiples exposicions centrades en els motius magdaleners i de ser l'autor, fins i tot, dels cartells oficials anunciadors dels festejos en 1986 i 1989. Participant des de 1966 en concursos i exposicions col·lectives, amb nombrosos premis i distincions en el seu haver, des de la seua primera Medalla de Plata en pintura a l'aigua en el Certamen Nacional Juvenil d'Art, en 1969. En 1970 aconseguix el Premi Ateneu de Castelló en el Saló Juvenil de Tardor i la Medalla d'Or, en l'especialitat de dibuix, en el citat certamen nacional.

Professional de banca, serà cartellista, il·lustrador de llibres i portades i la seua inquietud artística el portarà fins i tot a gravar un disc propi. Exposarà en sales d'àmbit local, autonòmic, nacional i internacional sense perdre mai la seua essència castellanera.

L'última aventura de Lorenzo va ser la reproducció dels símbols de la ciutat, les seues magdalenes, la Mare de Deu de Lledó, el Fadri, els seus balladors i els seus gaiaters sobre ceràmica, samarretes i altres elements d'ús corrent. Va afegir també marines, en color anyil sobre blanc, de diverses grandàries, que es van convertir en poc temps en els records més valorats per als qui visitaven Castelló o presumien de la ciutat. Sempre es mostrarà generós i disposat a col·laborar amb tota mena d'iniciatives culturals, la qual cosa li guanyarà el carinyo popular a Castelló. Mor el 18 de maig de 2017 a Madrid.

BIBLIOGRAFIA

Salvador Belles Sabater (2008). Hombres y mujeres de Castellón

Paloma Palau Pellicer (2013). Galerías de Arte en la ciudad de Castellón (1940-1975)

Antonio J. Gascó Sidro (2014). Crónica de Castellón

Ximo Gorriz Plumed (2023). Castellón 150 años de historia